

Nr 46.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län, dels o c k en i ämnet väckt motion.

Genom en den 30 april 1948 dagtecknad proposition, nr 255, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas, att 13 a § lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län skall upphöra att gälla ävensom att 1—14 §§ samma lag¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

1 §.

För vinnande av lämpligt och redigt skifte må, där det finnes kunna ske utan någon delägares förfång, ett skifteslag uppdelas i flera skifteslag, flera skifteslag sammanföras till ett skifteslag ävensom områden av olika skifteslag sammanföras till ett skifteslag, såframt det prövas kunna äga rum utan hinder för lämplig ägandordning inom övriga delar av skif-

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

Flera skifteslag må sammanföras till ett skifteslag, oaktat det ej är avgjort att de skola undergå laga skifte.

Hör till skifteslag andel i sådant vid åbodelning å skogsmark avsatt stängfångsundantag, vari jämväl hemman utom skifteslaget äger del, må förrättningsmännen, därest detta finnes erforderligt för skiftets lämp-

¹ Senaste lydelse av 10 §, se SFS 1939: 76, och av 11, 12 och 13 §§, se SFS 1947: 702. Beträffande 13 a §, se SFS 1943: 304.

(Gällande lydelse.)

teslagen. Har område av skifteslag fränskilts detta för gemensamt skifte med annan mark, skall återstoden av skifteslaget utgöra ett skifteslag för sig.

Ändå att det ej kräves för ernående av det i första stycket angivna syftet, må, för begränsande av skiftes omfattning, från skifteslag, däri bys heminägor ingå, till byn hörande utskog, fäbodemark och annat till heminägor ej hänförligt område genom avskiljande till ett eller flera skifteslag uteslutas från delningen, såframt det finnes kunna ske utan någon delägars förfång och utan att lämpligt och redigt skifte hindras.

2 §.

Har skifte blivit behörigen sökt och finnes vid förrättningens företagande hinder mot skiftet icke möta av anledning, varom i 1 kap. 10 § första stycket lagen om delning av jord å landet sägs, upptage förrättningsmännen frågan om *jämkning* i skifteslagets omfattning.

Yppas därvid skäl att med skifteslag, varå skifte sökts, sammanföra annat skifteslag *eller område av sådant*, uppskjutes frågan till nytt sammanträde, till vilket lantmätaren, genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, skall inkalla delägarna i sistnämnda skifteslag *eller område*. Kan vid det nya sammanträdet frågan om skifteslagets omfattning ej utan uppskov bringas till slut, skall, därest dag för frågans vidare handläggning ej kan tillkännagivas innan sammanträdet upplöses och överenskommelse beträffande tillkännagivandet av tid och ställe för

(Föreslagen lydelse.)

liga genomförande, efter överläggning med delägarna besluta, att i samband med laga skifte å skifteslaget dess andel i undantaget skall utbrytas för att tillsammans med skifteslagets övriga ägor ingå i skiftet.

2 §.

Har skifte blivit behörigen sökt och finnes vid förrättningens företagande hinder mot skiftet icke möta av anledning, varom i 1 kap. 10 § första stycket lagen om delning av jord å landet sägs, upptage förrättningsmännen frågan om skifteslagets omfattning.

Yppas därvid skäl att med skifteslag, varå skifte sökts, sammanföra annat skifteslag, uppskjutes frågan till nytt sammanträde, till vilket lantmätaren, genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, skall inkalla delägarna i sistnämnda skifteslag. Kan vid det nya sammanträdet frågan om skifteslagets omfattning ej utan uppskov bringas till slut, skall, därest dag för frågans vidare handläggning ej kan tillkännagivas innan sammanträdet upplöses och överenskommelse beträffande tillkännagivandet av tid och ställe för förrättningens fortsättande ej träffas

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

förrättningens fortsättande ej träffas vid sammanträdet, vad i 3 kap. 4 § andra stycket lagen om delning av jord å landet stadgas äga tillämpning även beträffande nämnda delägare.

vid sammanträdet, vad i 3 kap. 4 § andra stycket lagen om delning av jord å landet stadgas äga tillämpning även beträffande nämnda delägare.

3 §.

Fråga om tillämpning av 1 § första stycket avgöres av förrättningsmännen efter överläggning med delägarna.

Innefattar förrättningsmännens beslut, att till ett skifteslag skola sammanföras flera skifteslag eller delar därav, skall skiftet, såvitt angår ägor, varå skifte ej är sökt, anses hava blivit börjat den dag, beslutet om sammanförandet meddelades.

Besluta förrättningsmännen, att flera skifteslag skola sammanföras till ett skifteslag, skall skiftet, såvitt angår skifteslag, varå skifte ej är sökt, anses hava blivit börjat den dag beslutet meddelades.

4 §.

Yrkar delägare, att med tillämpning av 1 § andra stycket ett eller flera områden skola fränkiljas skifteslaget, och prövas hinder ej möta, varom i nämnda lagrum sägs, varde frågan beträffande varje område eller grupp av områden, som förrättningsmännen finna kunna avskiljas till särskilt skifteslag, avgjord genom omröstning efter huvudtalet mellan närvarande ägare av jordbruksfastighet inom det eller de områden omröstningen avser; och skall beslut om dylikt avskiljande anses hava fattats, om minst två tredjedelar av rösterna utfalla för sådan åtgärd.

Vid beräkning av antalet röstande delägare skola de, vilka med samäganderätt innehava viss fastighet, tillsammans räknas såsom en delägare; och må ej heller den, som äger flera fastigheter, tillerkännas mera än en röst.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

5 §.

Sedan skifteslagets omfång blivit bestämt, avgöres genom omröstning mellan delägarna, huruvida skifte skall äga rum.

Bestrides skifte av ägare av jordbruksfastighet inom skifteslaget, vilka till antalet, beräknat på sätt i 4 § sägs, utgöra minst två tredjedelar av närvarande ägare av dylika fastigheter, vare frågan om skifte i anledning av den föreliggande ansökningen förfallen. Utfalla åter minst två tredjedelar av rösterna för skifte, gives dem vitsord.

Uppgå ej rösterna å någondera sidan till antal, som nu nämnts, beräknas, huru stor del av jordbruksfastigheternas sammanlagda ägobelopp inom skifteslaget som enligt den vid storskiftet verkställda uppskattningen innehaves av dem, vilka bestritt skifte. Finnas därvid dessa innehava minst sex tiondelar av ägobeloppet, vare lag som i andra stycket första punkten sägs, men i annat fall skall skiftet fortgå.

Förfaller fråga om skifte, vare därförinnan enligt 3 och 4 §§ fattade beslut utan verkan.

6 §.

Frågan om skifteslagets omfång må icke underställas ägodelningsrättens prövning, förrän sådan omröst-

3 §.

Sedan skifteslagets omfång blivit bestämt, avgöres genom omröstning, huruvida skifte skall äga rum. I omröstningen må endast deltaga ägare av sådan till skifteslaget hörande jordbruksfastighet, som är försedd med nödiga åbyggnader eller omfattar minst ett hektar åker eller minst tjugu hektar skogsmark.

Bestrides skifte av minst två tredjedelar av närvarande, röstberättigade delägare, vare frågan om skifte i anledning av den föreliggande ansökningen förfallen. Utfalla åter minst två tredjedelar av rösterna för skifte, gives dem vitsord. Vid beräkning av antalet röstande delägare skola de, vilka med samäganderätt innehava viss fastighet, tillsammanlagda räknas såsom en delägare; och må ej heller den, som äger flera fastigheter, tillerkännas mera än en röst.

Uppgå ej rösterna å någondera sidan till antal, som i andra stycket nämnts, beräknas, huru stor del av sammanlagda värdet enligt senast verkställda fastighetstaxering å de i första stycket avsedda jordbruksfastigheterna, som belöper på dem, vilka bestritt skifte. Finnes därvid dessas innehav motsvara minst sex tiondelar av sagda värde, vare lag som i andra stycket första punkten sägs, men i annat fall skall skiftet fortgå.

Förfaller fråga om skifte, vare dessförinnan fattat beslut i fråga, som avses i 1 §, utan verkan.

4 §.

Fråga om skifteslagets omfång må icke underställas ägodelningsrättens prövning, förrän sådan omröstning,

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

ning, varom i 5 § sägs, ägt rum. Har därvid skifte beslutats, skall underställning alltid ske. I annat fall skall underställning äga rum allenast såframt yrkande därom senast å det sammanträde, då utgången av omröstningen tillkännagives, framställes av *ägare av jordbruksfastighet* inom skifteslag, varå skifte är sökt.

varom i 3 § sägs, ägt rum. Har därvid skifte beslutats, skall underställning alltid ske. I annat fall skall underställning äga rum allenast såframt yrkande därom senast å det sammanträde, då utgången av omröstningen tillkännagives, framställes av *röstberättigad delägare* inom skifteslag, varå skifte är sökt.

7 §.

5 §.

Har genom omröstning enligt 5 § fråga om skifte förfallit och sökes inom *tio* år därefter ånyo skifte å det skifteslag, som med ansökningen om skifte vid det förra tillfället avsetts, vare sökanden, därest skifte ej kommer till stånd, pliktig gälda alla å förrättningen uppkomna kostnader.

Har genom omröstning enligt 3 § fråga om skifte förfallit och sökes inom *fem* år därefter ånyo skifte å det skifteslag, som med ansökningen om skifte vid det förra tillfället avsetts, vare sökanden, därest skifte ej kommer till stånd, pliktig gälda alla å förrättningen uppkomna kostnader.

Lag samma vare, därest område enligt 1 § andra stycket avskilts till särskilt skifteslag samt inom tio år därefter skifte å området sökes men ej kommer till stånd.

8 §.

Vid skifte å skifteslag, däri bys heminägor ingå, skall lantmätaren över utskog, fäbodemark eller annat område, som från byn avskilts till särskilt skifteslag, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägo-innehav, ävensom i anslutning härtill upprätta beskrivning.

9 §.

Ingå bys heminägor i skifte, skall lantmätaren verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägaras rätta andelstal inom hemman eller del av

6 §.

Ingå bys heminägor i skifte, skall lantmätaren verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägaras rätta andelstal inom hemman eller del av

(Gällande lydelse.)

hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen.

Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande. Lantmätaren skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde, till vilket samtliga delägare i den mark, redogörelsen omfattar, skola inkallas genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, föredraga redogörelsen för delägarna samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma.

Redogörelsen bör av delägarna underskrivas. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

Yppas under skiftet tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

10 §.

Ingå bys heminägor i skifte, skola, där laga hinder ej möter, till byn hörande fastigheter så ock i skiftet ingående övriga fastigheter, som äro i en ägares hand och av denne innehavas med samma rätt, i den uti 12 och

(Föreslagen lydelse.)

hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen.

Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande. Lantmätaren skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde, till vilket samtliga delägare i den mark, redogörelsen omfattar, skola inkallas genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, föredraga redogörelsen för delägarna samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma.

Redogörelsen bör av delägarna underskrivas. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

Yppas under skiftet tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

7 §.

Ingå bys heminägor i skifte, skola, där laga hinder ej möter, till byn hörande fastigheter så ock i skiftet ingående övriga fastigheter, som äro i en ägares hand och av denne innehavas med samma rätt, i den uti 9

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

13 §§ stadgade ordning under skiftet sammanläggas till en fastighet; dock må sammanläggning ej äga rum, såframt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

Under skiftet må ock, där laga hinder eljest icke möter, i enahanda ordning fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i äktenskapet, med makarnas samtycke sammanläggas till en fastighet, såframt makarna träffa avtal, vari bestämmes, ifall genom sammanläggningen en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra ena maken enskilt och såsom giftorättsgods, att fastigheten skall i sin helhet vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods, eller ifall en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra makarna var för sig, att fastigheten skall utgöra egendom, däri makarna äga var sin andel såsom enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, där ej annat bestämts i avtalet. Innefattar avtalet gåva, äge vad i 8 kap. 5 § giftermålsbalken är stadgat motsvarande tillämpning. Är äldre giftermålsbalken tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, må fastighet bildas genom sammanläggning av enskild egendom med samfälld eller av vardera maken enskilt tillhörig egendom, såframt genom avtal mellan makarna bestämmes, att fastigheten skall utgöra samfälld egendom. Avtal, som i detta stycke sägs, skall upprättas skriftligen och bestyrkas av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet.

Vad i andra stycket stadgas skall ej gälla i fråga om fastighet, som

och 10 §§ stadgade ordning under skiftet sammanläggas till en fastighet; dock må sammanläggning ej äga rum, såframt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

Under skiftet må ock, där laga hinder eljest icke möter, i enahanda ordning fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i äktenskapet, med makarnas samtycke sammanläggas till en fastighet, såframt makarna träffa avtal, vari bestämmes, ifall genom sammanläggningen en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra ena maken enskilt och såsom giftorättsgods, att fastigheten skall i sin helhet vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods, eller ifall en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra makarna var för sig, att fastigheten skall utgöra egendom, däri makarna äga var sin andel såsom enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, där ej annat bestämts i avtalet. Innefattar avtalet gåva, äge vad i 8 kap. 5 § giftermålsbalken är stadgat motsvarande tillämpning. Är äldre giftermålsbalken tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, må fastighet bildas genom sammanläggning av enskild egendom med samfälld eller av vardera maken enskilt tillhörig egendom, såframt genom avtal mellan makarna bestämmes, att fastigheten skall utgöra samfälld egendom. Avtal, som i detta stycke sägs, skall upprättas skriftligen och bestyrkas av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet.

Vad i andra stycket stadgas skall ej gälla i fråga om fastighet, som

(Gällande lydelse.)

make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift.

11 §.

I avseende å villkoren för sammanläggning enligt 10 § skola gälla följande särskilda bestämmelser:

1. Hör fastighet till by, vars heminägor ingå i skiftet, skall, ändå att fastigheten är belägen inom område, som frånskiljts skifteslaget, i avseende å förutsättningarna för dess sammanläggande med i skiftet ingående fastighet så anses, som om densamma inginge i skiftet.

2. Utan hinder av att i 6 och 7 §§ lagen om sammanläggning av fastigheter å landet för sammanläggning stadgade förutsättningar ej äro för handen, må i skiftet ingående fastighet inom by som under 1 sägs, sammanläggas med fastighet, tillhörande sådan by, så ock med annan fastighet, såframt denna med alla sina ägor ingår i skiftet.

3. Har rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid skiftet verkställd, må fastighet, som omfattas av utredningen, göras till föremål för sammanläggning utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

12 §.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall lantmäta-

(Föreslagen lydelse.)

make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift.

8 §.

I avseende å villkoren för sammanläggning enligt 7 § skola gälla följande särskilda bestämmelser:

1. Utan hinder av att i 6 och 7 §§ lagen om sammanläggning av fastigheter å landet för sammanläggning stadgade förutsättningar ej äro för handen, må i skiftet ingående fastighet inom by, vars heminägor ingå i skiftet, sammanläggas med fastighet, tillhörande sådan by, så ock med annan fastighet, såframt denna med alla sina ägor ingår i skiftet.

2. Har rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid skiftet verkställd, må fastighet, som omfattas av utredningen, göras till föremål för sammanläggning utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

9 §.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall lantmäta-

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

ren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall anges, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej och skälen härför.

13 §.

Förrättningsmännens yttrande i sammanläggningsfrågan skall jämte övriga handlingar i ärendet av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt lagen om sammanläggning av fastigheter å landet ankomma å ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, överlämne han det samma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 10 § angivna fastigheter.

Inställes skifte, skall dessförinnan meddelat beslut om sammanläggning förfalla; och skall därom, sedan anmälan om skiftets inställande inkommit från förrättningslantmätaren, så snart ske kan å inskrivningsdag anteckning göras i lagfarts- eller fastighetsboken samt i fall, varom i 20 § andra stycket lagen om sammanläggning av fastigheter å landet sägs, jämväl i intecknings- eller fastighetsboken.

ren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall anges, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej och skälen härför.

10 §.

Förrättningsmännens yttrande i sammanläggningsfrågan skall jämte övriga handlingar i ärendet av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt lagen om sammanläggning av fastigheter å landet ankomma å ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, överlämne han det samma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 7 § angivna fastigheter.

Inställes skifte, skall dessförinnan meddelat beslut om sammanläggning förfalla; och skall därom, sedan anmälan om skiftets inställande inkommit från förrättningslantmätaren, så snart ske kan å inskrivningsdag anteckning göras i lagfarts- eller fastighetsboken samt i fall, varom i 20 § andra stycket lagen om sammanläggning av fastigheter å landet sägs, jämväl i intecknings- eller fastighetsboken.

(Gällande lydelse.)

13 a §.

Hava bys heminägor undergått laga skifte i den ordning som stadgas i denna lag eller i lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, skall vid skifte å ägor, som undantagits från delningen, vad i 10 och 12 §§ samt 13 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning såvitt angår fastigheter, som ingå i skiftet; och skall därvid i avseende å villkoren för sammanläggning vad i 11 § 2. föreskrives äga motsvarande tillämpning i fråga om fastigheter, som icke förut ingått i laga skifte.

(Föreslagen lydelse.)

11 §.

Hava bys heminägor undergått laga skifte i den ordning som stadgas i denna lag eller i lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, skall vid skifte å ägor, som undantagits från delningen, vad i 7 och 9 §§ samt 10 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning såvitt angår fastigheter, som ingå i skiftet; och skall därvid i avseende å villkoren för sammanläggning vad i 8 § 1. föreskrives äga motsvarande tillämpning i fråga om fastigheter, som icke förut ingått i laga skifte.

12 §.

Till ägare av sådan till skifteslaget hörande jordbruksfastighet, vilken saknar nödiga åbyggnader och omfattar mindre än ett hektar åker, må, såvida fall som i 16 § avses ej är för handen, enligt förrättningsmännens bestämmande för innehav av inrösningsjord utgå ersättning i penningar i stället för jord. Är delägare missnöjd med beslut i fråga, huruvida gottgörelse i penningar sålunda skall utgå eller icke, har han att inom trettio dagar från det beslutet avkunnades till ägodelningsdomaren ingiva till ägodelningsrätten ställda besvär.

Skall mark frångå delägare enligt vad i första stycket sägs, må annan delägare, som innehar med åbyggnader försedd jordbruksfastighet, lösa marken, därest anmälan härom göres till förrättningsmännen i samband med den överläggning, varom

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

förmåles i 13 kap. 19 § lagen om delning av jord å landet. Göres anmälan av flera delägare, bestämme förrättningsmännen efter samråd med lantbruksnämnden med hänsyn till behovet av brukningsdelarnas förstärkning, åt vilken företräde bör givas. Anmäler sig icke någon delägare, må kronan, för att framdeles kunna underlätta bildandet av bärkraftiga brukningsdelar, lösa marken.

Utöver vad ovan stadgas skall i fråga om ersättning enligt denna paragraf i tillämpliga delar gälla vad i lagen om delning av jord å landet sägs om vederlag i penningar för minskning i ägovälde. Å sådan ersättning skall jämväl lagen den 18 juni 1926 om säkerhet för utbekommande av vissa ersättningar i anledning av laga skifte eller annan jorddelningsförrättning äga tillämpning.

13 §.

Hava flera delägare enats om att i sambruk nyttja fastigheter inom skifteslaget, må på sådan delägars begäran gemensam ägolott för dem utläggas.

Om och i den mån för delägare, vilka innehava såväl inrösnings- som avrösningsjord men på grund av frivilliga överlåtelse eller beslut enligt 12 § första stycket frånträda inrösningsjord, icke kunna utläggas ägolotter, som med avseende å storlek och beskaffenhet samt med hänsyn jämväl till övriga föreliggande förhållanden prövas kunna på varaktigt sätt erhålla ändamålsenlig användning såsom särskilda fastigheter, skall gemensam ägolott utläggas för dessa delägare eller för det antal av dem, som minst erfordras för att

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

ägolotten skall motsvara angivna krav. Vad nu sagts om gemensam ägolott skall ock gälla beträffande avrösningsjord tillhörig delägare, vilka innehava allenast sådan jord eller för vilkas hela innehav av inrösningsjord särskilda ägolotter för annat ändamål än jordbruk kunna utläggas.

14 §.

Skjer ägoutbyte, må förrättningsmännen, när skäl därtill äro, efter överläggning med delägarna besluta att med tillträde av områden, vilka erhållas vid ägoutbytet, skall anstå till dess de vid laga skiftet utlagda ägolotterna tillträdas. Har beslut om dylikt uppskov fattats, skola ej mindre i lag stadgade eller enligt särskilda beslut gällande inskränkningar i rätten att under skiftet nyttja skifteslagets mark tillämpas jämväl beträffande därutom belägen mark, som ingår i ägoutbytet, än även av ägoutbytet föranledda likvider bestämmas samtidigt som motsvarande likvider vid skiftet.

14 §.

Skjer ägoutbyte, må förrättningsmännen, när skäl därtill äro, efter överläggning med delägarna besluta att med tillträde av områden, vilka erhållas vid ägoutbytet, skall anstå till dess de vid laga skiftet utlagda ägolotterna tillträdas. Har beslut om dylikt uppskov fattats, skola ej mindre i lag stadgade eller enligt särskilda beslut gällande inskränkningar i rätten att under skiftet nyttja skifteslagets mark tillämpas jämväl beträffande därutom belägen mark, som ingår i ägoutbytet, än även av ägoutbytet föranledda likvider bestämmas samtidigt som motsvarande likvider vid skiftet.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid sådan utbrytning, varom i 1 § andra stycket förmäles. Är delägare missnöjd med under skiftet meddelat beslut angående utbrytning, vare lag som i 12 § första stycket andra punkten sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Beträffande laga skifte till rubbning av storskifte, som dessförinnan påbörjats, skola bestämmelserna i denna lag, om så ske kan, tillämpas å där avhandlade frågor, som vid förrättningen förekomma till behandling efter lagens ikraftträdande.

Därest före denna lags ikraftträdande enligt 1 § andra stycket i dess ursprungliga lydelse område avskilt till särskilt skifteslag samt inom fem år därefter skifte å området sökes men ej kommer till stånd, vare lag som ovan i 5 § sägs.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom andra kammaren väckt motion, nr 570, av herr *Jansson* i Aspeboda. I motionen hemställs, att »riksdagen vid behandling av ifrågavarande proposition måtte vidtaga sådana ändringar i det framlagda lagförslaget att jämväl den till obebyggda andelar hörande skogsmarken skall kunna inlösas».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen framlagda lagförslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionären anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till propositionen och motionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Jämlikt den s. k. dalalagen av år 1932 gälla särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län. Med anledning av framställningar från landshövdingen i länet har utredning verkställts rörande en provisorisk överarbetning av dalalagen i syfte att bättre samordna skifte och rationalisering av jordbruket inom dalalagens tillämpningsområde.

Den viktigaste punkten i lagförslaget är, att vid skifte enligt dalalagen innehavarna av små, obebyggda andelar skulle kunna åläggas frånträda sin åkerjord mot likvid i pengar. Den åkerareal, som härigenom bleve tillgänglig, skulle begagnas till förstärkning av ofullständiga jordbruk inom skifteslaget. Sin skogsmark skulle ifrågavarande ägare av små andelar däremot få behålla, men skogsmarken skulle utläggas i gemensamma lotter av tillräcklig storlek för ett rationellt skogsbruk. En förutsättning för tillämpningen av angivna metod vid skiften enligt dalalagen är att vissa specialregler i dalalagen om uteslutning av mark från skifte slopas.

Lagförslaget innebär vidare ändringar i dalalagens omröstningsregler med syfte att tillförsäkra de verkliga jordbrukarna ökat inflytande på frågan, huruvida skifte skall komma till stånd eller ej, ävensom med syfte att förenkla förfarandet.

Utskottet.

I propositionen föreslås, att vid skifte enligt dalalagen ägarna av små, obebyggda andelar skola kunna åläggas frånträda sin åkerjord mot likvid i pengar. Ägarna av dylika små andelar få dock enligt detta förslag behålla sin skogsmark. I motionen II: 570 hemställes om en sådan ändring av det i propositionen framlagda förslaget, att ägarna till små, obebyggda andelar även skola bli skyldiga att avstå till andelarna hörande skogsmark.

Det i propositionen framlagda lagförslaget syftar till att förhindra tillkomsten av otillfredsställande ägolotter. Ur jordpolitisk synpunkt kunde det vara önskvärt att göra radikalare ingrepp i den enskildes äganderätt än som föreslagits i propositionen. Vid dalalagens tillkomst ansågs det emellertid vara av stor vikt, att ortsbefolkningens önskemål och synpunkter vunno beaktande. Såsom departementschefen framhållit, bör det icke heller nu ifrågakomma att påtvinga en viss bygd bestämmelser, till vilka en ansvarsmedveten ortsopinion ställer sig främmande. Enligt utskottets uppfattning kan radikalare ingrepp i äganderätten än som föreslagits i propositionen befaras komma i konflikt med ortsopinionen. Härtill kommer att den lagändring, som föreslås i propositionen, är av provisorisk karaktär. För-siktigheten kräver enligt utskottets mening, att man beträffande ingreppen i äganderätten icke nu går längre än som föreslagits i propositionen. Utskottet avstyrker därför det i motionen II: 570 framlagda förslaget.

Om det beträffande sådan mark, som ägare är skyldig att avstå mot likvid i pengar, blir fråga om val mellan flera delägare, vilka önska lösa till sig marken, skall denna fråga enligt det i propositionen framlagda lagförslaget lösas av förrättningsmännen efter samråd med lantbruksnämnden. Länsstyrelsen i Kopparbergs län har emellertid ansett, att det principiellt riktiga vore, att kompetensområdet mellan förrättningsmännen vid skifte och lantbruksnämnden avgränsades så, att förrättningsmän och ägodelningsrätt handlade frågor om avhändande av jord, medan lantbruksnämnden vore beslutande, när det gällde att bestämma till vilka nya ägare jorden skulle överlätas. Departementschefen har icke ansett det påkallat att införa en lagstadgad kompetensfördelning på sätt länsstyrelsen föreslagit. Härvid har departementschefen framhållit, att ifrågavarande inlösningsförfarande inginge som ett led i en särskild, i lag reglerad förrättning och att bestämmanderätten då formellt borde ligga hos förrättningsmännen. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det i propositionen framlagda förslaget i denna del. Det kan nämligen enligt utskottets mening antagas, att lantbruksnämndens ståndpunktstagande till frågan om vem som skall få lösa till sig marken kommer att få avgörande betydelse för förrättningsmännens beslut.

Ej heller i övrigt har utskottet något att erinra mot det i propositionen framlagda lagförslaget.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte med avslag å motionen II: 570 bifalla
förevarande proposition.

Stockholm den 15 juni 1948.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck, Wistrand, Löfvander, Sten, Uhlén, Nerman* och Carl Eric Ericsson;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås, Hellbacken*, Andersson i Gisselås*, Larsson i Östersund*, Jacobsson i Igelsbo, Carlsson i Bake-röd* och Lundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herr *Holmbäck*, som anförde:

Förevarande lagförslag torde få synnerligen fördelaktiga verkningar på jordförhållandena i Dalarna. På en punkt kan emellertid riktigheten av den slutsats, till vilken man kommit, ställas under diskussion. Det gäller frågan, vilken myndighet skall utse den delägare i ett skifteslag som skall äga lösa mark från annan skiftesdelägare.

Enligt den lagstiftning om förvärv av tillskottsjord genom frivillig överlåtelse, vilken kommer att gälla efter den 1 juli 1948, kommer varje köp av tillskottsjord att erfordra tillstånd av lantbruksnämnden, varefter frågan om förvärvets inverkan på fastighetsbildningen tages upp av de myndigheter, som handhava fastighetsbildningslagstiftningen, d. v. s. av lantmätare och gode män och dem överordnade myndigheter (se närmare mitt särskilda yttrande till andra lagutskottets utlåtande nr 34 i år). Detta kommer även att gälla beträffande de frivilliga jordöverlåtelser, som ske under ett skifte i Dalarna. Tyngdpunkten vid nu berörda frågors behandling torde komma att ligga hos lantbruksnämnden, som är det egentliga rationaliseringsorganet. Då det gäller den rationalisering, som skall ske vid ett skifte i Dalarna genom att en skiftesdelägare löser jord från en annan skiftesdelägare, komma åter enligt nu förevarande förslag andra grundsatser att gälla. Om det blott är en delägare som vill lösa marken, sker enligt förslaget icke någon prövning av om just hans fastighet behöver tillskottet. Rationaliseringsreglerna sättas därför i detta fall ur funktion. Om flera delägare vilja lösa marken, sker åter en prövning av vilken av dem som ur rationaliserings-synpunkt bör erhålla den. Denna prövning anförtros emellertid icke

åt lantbruksnämnden utan åt lantmätaren och gode männen. Med lantbruksnämnden skall blott ske ett samråd och nämnden skjutes alltså åt sidan.

De blivande skiftena i Dalarna torde komma att omfatta även skifteslag, som bestå av hela socknar. Delägarna i dylika skifteslag torde komma att räknas i tusental, och hundratals markområden i dylikt skifteslag torde komma att genom inlösen få nya ägare. Bestämmandet av vilka delägare i skifteslaget skola äga inlösa områdena blir det viktigaste beslut i rationaliseringshänseende, som kommer att fattas inom de socknar det här gäller. Att bestämmanderätten rörande den grannliga frågan vilka som skola få inlösningsrätt icke lagts hos lantbruksnämnden blir då en klar inkonsekvens i förhållande till den ståndpunkt, man intagit, då det gäller jordbruksrationaliseringen över huvud och särskilt då det gäller förvärv genom frivilliga avtal vid skifte i Dalarna. Avgörandet av den viktigaste frågan i rationaliseringshänseende lägges hos annan myndighet än det egentliga rationaliseringsorganet.

Till förmån för propositionens ståndpunkt talar givetvis att den möjliggör ett enklare förfarande. I samtliga frågor under skiftet bli jorddelningsmyndigheterna bestämmande; man undgår att införa en för skiftet främmande myndighet, vars beslut måste överklagas i annan väg än beslut av jorddelningsmyndigheterna. I stort sett torde väl även andra lagutskottets uttalande vara riktigt, att lantbruksnämndens ståndpunktstagande (vid det samråd som skall äga rum mellan nämnden och lantmätaren och gode männen) till frågan om vem som skall få lösa till sig marken kommer att få avgörande betydelse för förrättningsmannens beslut. Detta uttalande torde få betraktas som ett faktiskt tillmötesgående av de synpunkter, som framställts av länsstyrelsen i Kopparbergs län. Men förhållandena bli ändock icke tillfredsställande. Bl. a. märkes, att det är förrättningsmännen, som skola bära ansvaret för den rationalisering, som kommer att äga rum vid skiftet, och det måste då ytterst bli deras uppfattning, som blir avgörande.

Med hänsyn till de skäl, som tala för propositionens ståndpunkt i förevarande fråga, och på grund av dennas komplicerade natur, har jag icke ansett mig böra göra något yrkande om ändring i den kungl. propositionen. Enligt min uppfattning bör emellertid förevarande spörsmål tagas upp till ny snar diskussion. En lösning vore att beträffande stora skifteslag överflytta bestämmanderätten rörande vilka som skola få inlösa jord från lantmätaren och gode männen till lantbruksnämnden. Avgörandet av vilka skifteslag skulle anses som stora kunde då ligga hos Kungl. Maj:t. En annan lösning vore att söka sammanföra lantbruksnämnden och lantmätaren och gode männen till en beslutande myndighet beträffande rationaliseringsfrågor i allmänhet. Ett dylikt sammanförande, som vore önskligt för behandlingen av de frågor jag berört i mitt särskilda yttrande till utlåtandet nr 34, är emellertid ett vittutseende spörsmål.

Det torde till slut böra anmärkas att spörsmål liknande dem som nu diskuterats återkomma om man beslutar sig för att söka införa bestämmelser i rationaliseringssyfte om expropriation av jord vid omskifte.